

Дітям потрібна наша зацікавленість ними, турбота, а не матеріальні подачки

Розповідає Павло Шульга, представник Уповноваженого Президента України із захисту прав дитини (місто Миколаїв).

Розкажіть про вашу родину, про дітей

Дружину звати Олена, у нас вісім дітей. Біологічна дитина одна – син, він наймолодший, йому 6 років. Прийомних дітей сім, вони підлітки.

Чиєю ініціативою було узяти дітей?

Це було наше рішення з дружиною, виважене, вимолене, навіть коли в нас ще взагалі не було дітей. Після народження Сашка, нашого біологічний сина, ми вирішили остаточно, що будемо допомагати дітям-сиротам. І ми дуже вдячні нашому другу, пастору, який порадив нам спочатку народити свою дитину, щоб зрозуміли, що таке батьківство. Я також тоді був пастором, на служінні. Але якби нам тоді сказали, що в нас буде вісім дітей, то ми б злякалися цього!

Тобто ви недавно прийняли таку кількість дітей?

Ми не всиновлювали, ми прийняли, є така юридична форма – дитячий будинок сімейного типу. Спочатку, 6 років тому, ми були прийомною сім'єю – мали до п'яти дітей, двоє. Потім ще двох ми взяли через рік, а потім ще трьох дітей – вже в Миколаєві. Тому ми зараз є батьками-вихователями дитячого будинку сімейного типу.

Чому саме стільки? Чому саме сім?

Це було палке бажання як християнина допомогти більшій кількості дітей, ми бачили, що ми справляємось. Ми з дружиною

почали навчатися, ретельно розбирати цю сферу: що це за діти, яка їх особливість. Ми прийняли рішення брати ще дітей, коли ми мали чотирьох, і коли ми взяли останніх трьох, ми вже знали, що більше брати не будемо.

Розуміли, що ця сфера дуже важлива, що в церкві, в суспільстві її невірно розуміють, що нам потрібно навчатися для повного розуміння того, як виховувати цих дітей. До цього ми мали по дві вищі освіти, і ще окремо отримали освіту в соціальній сфері в Києво-Могилянській академії для того, щоб розібратись і усе робити професійно.

Сьогодні ми допомагаємо іншим сім'ям, тобто ми вже професійно цим займаємось. Дружина моя є всеукраїнським тренером, фрілансером, вона навчає прийомні сім'ї, соціальних працівників обласних і міських соціальних служб.

Тобто ви проводите тепер тренінги, лекції?

Так, тренінги, лекції, майстер-класи, ми займаємось деінституціалізаційною програмою при обласній державній адміністрації, при Президентові України. Я, разом з Миколою Кулебою, будучи його представником, займаюсь навчанням інших сімей, охочих допомагати дітям-сиротам професійно, і Господь повів, благословив нас в цьому!

Ви сказали, що у вас семеро дітей. Чи є серед них однокровні брати чи сестри?

Так, у нас три сімейні групи: перша – двоє дітей, хлопчик і дівчинка, друга – дві сестрички і третя – це братик і дві сестрички.

Це держава вимагає, якщо в дитини є брат чи сестра, брати їх одразу сім'єю?

Так, це є пріоритетом, ми працюємо так, щоб не розлучати дітей. Але є випадки, коли всиновлюють лише одну дитину, а інша залишається по тим чи іншим причинам в інтернатному

закладі чи будинку дитини, але пріоритетом є збереження сімейної групи.

Розкажіть, які були труднощі або, можливо, які зараз у вас труднощі в цій справі?

Мабуть, найголовніша трудність – це ми самі, ми вже дорослі люди і вирости в сім'ях, де були батьки. Хоча моя дружина є напівсиротою, її батька вбили, коли їй було 14 років. Мати працювала багато, тому своїх молодших братика та сестричку практично вона виховала, тому це їй близько було. А мої батьки дуже багато часу приділяли своїй кар'єрі, тому що вони були народними артистами в Радянському Союзі, і я ріс у бабусі з дідусем.

Тому ми трішки розуміємо, що це таке. Труднощі виникають в тому, що не завжди ми розуміємо цих дітей, бо вони пережили дуже велику травму: психологічну, фізичну. Інколи їхня поведінка настовхує людей думати, що вони погані, вже ніколи не зміняться, це – гени. Але це все міфи, і тому ми з дружиною дуже багато навчаємось, вивчаємо цю травму, це є ціла наука.

Головне завдання – це налаштовувати довірливі стосунки з цими дітьми, полюбити їх, це єдиний шлях для того, щоб вони були зціленими! Тому ми, як віруючі люди, просимо у Бога, молимося і дуже ретельно вивчаємо цю сферу, щоб допомогти цим дітям. Взагалі, вони всі дуже класні, талановиті, індивідуально цікаві. Тому їм просто потрібно вміти допомогти.

Чи був хтось проти, коли ви йшли на такий крок?

Так, наші друзі і рідні не всі нас зрозуміли. Близькі друзі були першими людьми, які казали, що у нас буде безліч проблем: діти з неблагополучних сімей, вони крадуть, вони хворіють постійно, гени не переробиш, вони нашу біологічну дитину будуть вчити поганим речам, було багато таких моментів. Та згодом вони переконувались в іншому, тому що бачили, що наші діти дійсно стали нашими, вони виходили з цієї травми і починали з нами будувати довірливі відносини.

Ці діти з-за того, що ми, дорослі, їх покинули, позабували, і тільки на Різдвяні свята згадуємо про них, так би мовити відкуповуємось від них, вони закриті, недовірливі до нас, дорослих. Привеземо подаруночки, ляльковий театр покажемо, але не це потрібно дітям, їм потрібна любляча сім'я, люблячі дорослі, їм потрібен друг, який допоможе їм вийти з цієї травми і піти в життя. Це – головне. Ми на сьогодні вирішили казати і своїм друзям і близьким людям: «Друзі, давайте будемо робити, як Христос».

Ісус не приходив до купальні Віфезда і не роздавав усім подарунки, Він прийшов, щоб зцілити тих, хто вірив і хотів цього дуже сильно. Він дійсно допомагав. Коли Ісус казав: «Пустіть дітей, нехай приходять до мене», Він не мав на увазі подарунки роздавати. Тому сьогодні ми ведемо пропаганду того, що цим дітям потрібна саме наша зацікавленість ними, турбота, а не матеріальні подачки. Потрібно брати цих дітей за руку і допомагати їм хоча б на якомусь етапі їхнього життя.

Якою була реакція тих людей, які були проти вашого кроку?

Дальні друзі сказали, що ми не до кінця розібрались, і надалі, якщо треба буде якась допомога, то «кажіть, але ми все рівно вас не розуміємо». А близькі люди та друзі просто мовчали: очікували, дивились, що з того вийде. Ми хотіли, щоб вони підтримували цих дітей, вони потрохи підключались і розуміли, що це не так вже й погано. У багатьох наших друзів був, так би мовити, конфлікт в голові: навіщо нам все це, якщо ми повністю забезпечені всім.

Чи є щось, про що ви шкодуєте взагалі?

Так, шкодую, що не навчився спочатку, а потім узяв дітей. Нам прийшлося навчатися вже в процесі їхнього виховання. І сьогодні я прошу прощення у дітей за те, що не завжди чинив вірно щодо їхнього виховання, щодо прояву любові, розуміння їх вчинків. Є така формула у нас, що погана поведінка дитини не дорівнює поганій дитині. Для цього є причини, травма має

відбиток. Бо дитина ніколи не скаже дорослому, як їй допомогти. Це дорослий повинен розібратися.

Чи підтримує якимось чином вас держава?

Держава виплачує нам кошти на дітей більше одного прожиткового мінімуму на одну дитину, а також нам з дружиною – трохи менше двох прожиткових мінімумів як батькам-вихователям. Ми маємо статус батьків-вихователів, заключивши договір зі службою у справах дітей, оскільки сімейна форма виховання – це на сьогоднішній день є послугою, яку ми власне надаємо.

Ми повинні популяризувати це в нашому суспільстві. Ми все для цього зараз робимо з Уповноваженим, щоб люди розуміли, що це не є за гроші, що це важка праця, але дуже важлива. Тому що, якщо ми не змінимо статистику, яка є невтішною, 30 відсотків випускниць інтернатів знову будуть віддавати своїх дітей до дитячих будинків, і це – як замкнене коло.

Також від держави раз на два роки нас запрошують для навчання, та ми вже самі проводимо ці тренінги, самі надаємо батькам цю послугу, яка є головною, оскільки ми самі не знаємо, чого боїмося. Ми з дружиною допомагаємо і документально все оформити, і в нас є добрий досвід. Вже декілька сімей беруть діток на виховання. Є результат, за це – слава Богу!

Чи можете ви, як фахівець, назвати, які є форми усиновлення дітей, опікування ними?

Пріоритетним і найголовнішим є усиновлення, тому що дитина отримує спадщину, прізвище, отримує назавжди батька та матір, які будуть опікуватись нею. Друге – це опіка. Це більш торкається сімей, які не можуть виховувати свою дитину з різних причин, тоді найближчим, рідним людям пропонується взяти дитину під опіку. Є дві альтернативні форми: прийомна сім'я (до п'яти прийомних дітей) і дитячий будинок сімейного типу (до 10 прийомних дітей, з урахуванням біологічних).

Є також нова форма – патронатна сім'я, це сім'я, яка допоможе

дитині пройти важкий період при вилученні її з рідної сім'ї. Щоб не поміщати дитину в центр соціально-психологічної реабілітації, де вона отримує величезну травму, дитину на три місяці приймають в патронатну сім'ю, поки вирішують ситуацію з біологічними батьками. Цей термін можна продовжувати ще на три місяці. Тим часом дитині шукають альтернативну форму прийомної сім'ї. Патронатна сім'я – це експеримент в нашій країні, який добре себе зарекомендував.

Які найпоширеніші причини того, що діти стають сиротами?

Все дуже просто. Як християнин, перше, що я повинен сказати, це те, що люди залишили Господа і Його заповіді, це – перша і головна причина. Друга – це алко- і наркозалежні, асоціальні сім'ї. На сьогодні основними причинами є також духовна необізнаність людей, як діяти в кризових ситуаціях, соціалізуватись у суспільстві, і ще дуже важлива ментальність нашого народу. Сім'ї не беруть відповідальність за дітей, яких народжують.

Важливо змінювати ментальність наших людей. Потрібно навчати в нашій державі молодь сімейним цінностям, інститут сім'ї необхідно підняти на гідний рівень, щоб молодь створювала біблійні сім'ї. Церква повинна зробити все, щоб популяризувати та навчати, як створити міцну біблійну сім'ю. Сьогодні держава дає таку можливість, але у нас не вистачає фахівців.

Чи володієте ви статистичною інформацією про кількість дітей-сиріт в Україні?

Більш ніж 105 тисяч дітей сьогодні є сиротами в Україні. Шість тисяч – це сироти, а решта – це сироти при живих батьках. І тому наставництво – це є форма допомоги таким дітям. Вони знаходяться в інституціях, в інтернатних закладах при живих батьках, які позбавлені батьківських прав.

Яка форма виховання на вашу думку є найефективнішою?

Будування довірливих відносин. Це є дуже важливим. Завдяки

любові, довірі, терпінню я зміг побудувати довірливі відносини з дітьми, які не є моїми, які в мене крали, які нецензурно висловлювались, які розривали мою сім'ю на шматки. В Техасі є інститут, де навчають методиці довірливих відносин. Та, по суті, це є біблійна модель! Пам'ятати, що Господь люблячий, прощаючий, а не тиран, якого потрібно боятися. Відносини потрібно будувати, а це – праця, велика боротьба.

Ми займаємось допомогою в цій сфері, в нас є професійні тренери, майстер-класи, є терапевтичний табір для того, щоб на практиці показати батькам, як будувати, ці довірливі відносини.

Як можна побороти проблему того, що діти-сироти в майбутньому стають неадаптованими в суспільстві, неграмотними, алко- та наркозалежними? І які кроки варто зробити державі та суспільству, аби уникнути цієї проблеми?

Потрібно віддати належне державі, адже на законодавчому рівні був прийнятий Закон про наставництво, це дуже сильна система. Профілактикою цієї проблеми є наставництво. Значущий дорослий, який допомагає дитині повністю адаптуватись, соціалізуватись навіть на побутовому рівні. Це працює таким чином: наставник бере дитину так би мовити за руку (а цій дитині може бути 18 і навіть 20 років) і веде її по життю, наставляє, направляє, підказує, підтримує і т.д. Дев'яносто відсотків дітей, які мали наставників, дуже добре соціалізуються.

Що б ви порадили людям, які бажають зробити цей крок і взяти опіку над дитиною?

Перше – це щоб молились до Бога і просили мудрості. Щоб зрозуміти цю дитину, потрібно сфокусувати свій зір на її потребах. Обов'язково навчатися будувати відносини безумовного прийняття, любові, довірливих відносин. Дитина – це не іграшка, дитина – це жива людина, яка кричить: «Допоможи мені!».

Як ваша діяльність називається?

Я є експертом офісу Уповноваженого Президента України з захисту прав дитини, це моя діяльність з Уповноваженим Миколою Кулебою. В цю діяльність входить популяризація альтернативних форм сім'ї, а також деінституціоналізація інтернатних закладів та виведення дітей на сімейні форми виховання.

Також я є головою громадської організації, яка проводить благодійну діяльність, ми допомагаємо дітям з особливими потребами. Відкрито тренінговий центр, де навчаємо батьків-вихователів, просто людей, які бажають стати наставниками. Співпрацюємо з керівниками обласних та районних соціальних служб, проводимо профілактичну роботу з неблагополучними, проблемними сім'ями. Також з телеканалом «Надія» знімаємо проект «Народжені бути в сім'ї».

Скільки часу працюєте в цій сфері?

Два роки, як була створена наша організація. П'ять років ми вже батьки-вихователі. Найстаршій дитині 15 років.

Запитання – Матвій Ярчак